

mgr Aneta Wielgosz

Streszczenie rozprawy pt. „Polskie tłumaczenia Gianniiego Rodariego w latach 1954-2014 w świetle współczesnych teorii przekładu dla dzieci” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Hanny Serkowskiej

Przedmiotem niniejszej rozprawy doktorskiej są polskie przekłady utworów Gianniiego Rodariego, które ukazały się w Polsce w latach 1954-2014. Analiza tych tłumaczeń opiera się na porównaniu tekstu oryginalnego w języku włoskim z tekstem docelowym w języku polskim, a także, gdy tylko jest to możliwe, na porównaniu między sobą różnych tłumaczeń tego samego tekstu. Przedstawiam rozwiązania problemów translatorskich zastosowane przez polskich tłumaczy utworów Rodariego i w niektórych przypadkach porównuję je z tymi zastosowanymi w innych polskich przekładach XX-wiecznej włoskiej literatury dziecięcej. Przeanalizowane zostały fragmenty, w których pojawiają się elementy komiczne oraz partie tekstu szczególnie podatne na zabiegi puryfikacyjne, w tym te podejmujące tematykę polityczną, tematy będące tabu, szczególnie temat śmierci i te nacechowane stylistycznie: zawierające powtórzenia, zdania o nietypowej składni oraz wyrażenia kolokwialne. W ostatnim rozdziale rozprawy porównane zostały trzy przekłady opowiadań z tomu *Bajki przez telefon*: Zofii Ernstowej z 1967 roku, Ewy Dąbrowskiej z 1996 roku oraz Ewy Nicewicz z 2012 roku. Zestawione ze sobą zostały partie tekstu poddane zabiegom puryfikacyjnym, partie komiczne, fragmenty rymowane oraz te zawierające elementy specyficzne dla kultury włoskiej.

Celem rozprawy jest przedstawienie i porównanie rozwiązań zastosowanych w przekładach tych trudnych fragmentów, dzięki czemu możliwa jest odpowiedź na pytania badawcze: czy i jak w polskich przekładach utworów Gianniiego Rodariego odzwierciedlają się obowiązujące w danym momencie normy tłumaczeniowe? Jaki jest wpływ wydawców na kształt tych tłumaczeń? Które funkcje oryginału (rozrywkowa, dydaktyczna, estetyczna) zostają najczęściej oddane w przekładach?

Z przeprowadzonej analizy wynika, że o ile niektóre normy tłumaczeniowe z czasem przestają obowiązywać, to inne cały czas obowiązują w przekładzie literatury dziecięcej. Pojęcie norm tłumaczeniowych czerpię z prac Gideona Toury'ego – są to niepisane zasady, do których dostosowuje się większość tłumaczy działających w danej epoce i w danej kulturze. Zarówno we współczesnych, jak i w dawniejszych tłumaczeniach można zauważyć dostosowywanie języka do norm polskiego języka literackiego: redukcję powtórzeń, neutralizację nietypowej składni, a także unikanie elementów kolokwialnych czy dialektalnych. Z kolei w dawniejszych przekładach, pochodzących z lat 50. i 60. w niektórych fragmentach można zauważyć

swobodny stosunek do oryginału i omijanie pewnych partii tekstu lub łagodzenie ich wymowy tam, gdzie mowa jest o tematach z przyczyn ideologicznych uznawanych za „nieodpowiednie dla dzieci”. Nie zdarza się to w przekładach z XXI wieku. Przy analizie trzech polskich wydań opowiadań ze zbioru *Bajki przez telefon* można także zaobserwować przemiany w przekładzie elementów specyficznych kulturowo – choć we wszystkich przekładach występują rozwiązania służące ułatwieniu zrozumienia tekstu, to jednak współczesne przekłady, zwłaszcza przekład Ewy Nicewicz z 2012 roku charakteryzują się dużym stopniem egzotykcji. Nieco inaczej wygląda kwestia przekładu poezji. Zarówno *Wiersze* Minkiewicza (1956), czyli przekład wybranych utworów z pierwszych dwóch tomów Rodariego, jak i *Pinokio rymowany* Mikołajewskiego (2002), czyli tłumaczenie rymowanej adaptacji powieści *Pinokio* charakteryzują się swobodnym podejściem do oryginału. Odmienne jednak są dominujące w tych tłumaczeniach funkcje tekstu – u Minkiewicza jest to, jeszcze wyraźniejsza niż w oryginale funkcja dydaktyczna, a u Mikołajewskiego – funkcja komiczna.

Wśród współczesnych (po 1989) roku przekładów Rodariego zdecydowanie wyższą jakość można zaobserwować w przypadku dwóch wydawnictw: Wydawnictwa Muchomor oraz Wydawnictwa Bona. Oficyny te zalicza się (Wydawnictwo Bona tylko w niektórych opracowaniach) do wydawnictw lilipucich, które charakteryzują się między innymi dbaniem o wysoką jakość publikacji. W przypadku przekładów Rodariego współpracowały one z cenionymi tłumaczami: Jarosławem Mikołajewskim, Agnieszką Kuciak i Ewą Nicewicz.

Osoby przekładające teksty Rodariego zdecydowanie starały się oddać dominujące funkcje tekstu – najczęściej jest to funkcja komiczna i posługują się w tym celu, mimo trudności przekładowych, ciekawymi rozwiązaniami.

Aneta
Wielosz